

KS. JAN TURKIEL
(PAP W SŁUPSKU)

BOJAŻŃ BOŻA W SYR 1-2

Temat Bojaźni Bożej wielokrotnie występuje na kartach Pisma św. Starego Testamentu. Księga Syracha, jedna, z bogatego zbioru biblijnej literatury sapiencjalnej zajmuje się również tym bardzo ważnym zagadnieniem jakim jest Bojaźń Boża. Jak temat ten rozważa mędrzec Syrach w pierwszym i drugim rozdziale swojej księgi?

ὁ φόβος w Syr 1-2 występuje 18 razy i przybiera następujące formy¹:

φόβος: Syr 1,11.12. 18. 27;

φοβερός Syr 1,8;

φόβω Syr 1,28. 30;

τῷ φόβω: Syr 2,10;

τῷ φοβουμένω: Syr 1,13;

οἱ φοβούμενοι: Syr 2,7.8.9.15.16.17;

φοβεῖσθαι: Syr 1,14.16.20.

Aż 16 razy pojęcie ὁ φόβος występuje w związku z κύριος – Pan. Tylko w Syr 2,10 określenie Boga przez κύριος zostało zastąpione zaimkiem αὐτοῦ.

Jaką treść znaczeniową niesie ὁ φόβος, które zwykle tłumaczone jest przez „strach”, bojaźń”²

1. Bóg – Stwórca mądrości

Najpierw mędrzec Syrach stwierdza:

„Wszystka mądrość od Pana pochodzi

i jest z Nim na wieki.

Mądrość przed wszystkim została stworzona

Przezorna roztropność istnieje od wieków” (Syr 1,1.4),

---

¹ E. Hatch, H.A. Redpath, *A Concordance to The Septuagint and the other greek versions of The Old Testament*, VII., Graz 1954.

² J. Becker, *Gottesfurcht im AT*, Roma 1965; J. Haspecker, *Gottesfurcht bei Jesus Sirach*, Roma 1967. Te dwie obszernie monografie wskazują jak ważną jest bojaźń Boża, która zdaniem Syracha jest warunkiem osiągnięcia mądrości.

dopowiadając:

„Tylko jeden jest Mądry, trwogę budzący,
zasiadający na swoim tronie.

To Pan ją stworzył,
przejrzał, policzył
i wylał na wszystkie swe dzieła” (Syr 1,8.9).

Dzieło Boga – mądrość, została stworzona w określonym celu. Jest darem przeznaczonym dla wszystkich stworzeń, szczególnie dla człowieka. Syrach jednak zauważa rzecz zadziwiającą, która zaprzecza temu, że człowiek został obdarowany mądrością:

„Któż potrafi zliczyć morski piasek
krople deszczu i dni wieczności?
Któż potrafi policzyć wyniosłość nieba,
krańce ziemi i otchłan?
Komóż został ujawniony korzeń mądrości
i któż mógł poznać jej tajniki? (Syr 1,2.3.6).

Jeżeli Bóg obdarza człowieka hojnie darem mądrości:

„a tych co go miłują,
hójnie nią wyposażył” (Syr 1,10),

to dlaczego nikt nie potrafi policzyć piasku morskiego, kropli deszczu, dni wieczności (Syr 1,2)? Jeżeli Bóg w całej swej potędze i wielkości (Syr 1,8) udziela daru mądrości człowiekowi (Syr 1,10), to dlaczego ten nie potrafi zbadać wysokości nieba, szerokości ziemi, przepaści i nie może poznać tajników mądrości (Syr 1,3.6). Przecież:

„Mądrość przed wszystkim została stworzona
przezorna roztropność istnieje od wieków” (Syr 1,4).

Jak to jest, że ten dar od Boga, dar mądrości jest nieobecny w życiu człowieka? Syrach nie tylko takie pytanie stawia. On także na to pytanie udziela odpowiedzi:

„a tych, co Go miłują,
hójnie nią wyposażył” (Syr 1,10).

Aby być hojnie wyposażonym w dar mądrości człowiek powinien spełnić jeden warunek: miłować Boga (Syr 1,10). Jeżeli zabraknie u człowieka miłości do Tego, od którego mądrość pochodzi, do tego, który:

„Tylko jeden jest Mądry, trwogę budzący,
zasiadający na swoim tronie” (Syr 1,8),

który człowieka hojnie mądrością wyposaża (Syr 1,10), to wtedy człowiek staje się tym, który odrzuca dar Bożej mądrości. Staje się bezradny wobec całej rzeczywistości i świata, który go otacza, a co opisuje Syrach przez obraz nie policzonych ziarenek piasku, kropli deszczu (Syr 1,2), oraz nie zbadanych wysokości nieba, szerokości ziemi (Syr 1,3). Przestaje być retorycznym pytaniem:

„Komóż został ujawniony korzeń mądrości
i któż mógł poznać jej tajniki” (Syr 1,6).

Tylko człowiek, który Boga miłuje ma udział w mądrości. Cóż jednak dzieje się z człowiekiem, który Boga nie miłuje? Czy ma zamkniętą drogę do Bożego daru, jakim jest mądrość?

2. φόβος κυρίου – dar dla człowieka³

Cóż Bóg uczyni z człowiekiem, który Go nie miłuje, a tym samym skazuje siebie na odrzucenie daru mądrości pochodzącego od Pana i Stwórcy. Syrach odpowiada na to pytanie ukazując nam wartość która jest związana z Panem:

„Bojaźń Pańska (φόβος κυρίου) to chwała i chluba, wesele i korona radosnego uniesienia.

Bojaźń Pańska (φόβος κυρίου) zadawała serca, daje wesele, radość i długie życie” (Syr 1,11.12),

ponieważ:

„Tylko jeden jest Mądry, budzący bojaźń (φοβερὸς σφόδρα) zasiadający na swoim tronie” (Syr 1,8).

Pan wobec człowieka, który nie potrafi Go kochać ukazuje wartość nazwaną „bojaźń Pańska” – φόβος κυρίου (Syr 1,11.12). Syrach nie tylko opisuje tę wartość. Mówi też jakie przysługują jej cechy: „chwała” i „chluba” „wesele” i „korona radosnego uniesienia” Mówi też i o tym, że „bojaźń Pańska” może wnieść w życie człowieka takie wartości jak wesele, radość i długie życie. Jeżeli zestawimy Syr 1,11 i Syr 1,12:

Syr 1,11 a. φόβος κυρίου δόξα καὶ καύχημα
b. καὶ εὐφροσύνη καὶ στέφανος ἀγαλλιάματος

Syr 1,12 a. φόβος κυρίου τέρψει καρδίαν
b. καὶ δώσει εὐφροσύνην καὶ χαρὰν καὶ μακροημέρευσιν

to możemy łatwo zauważyć, że Syr 1,11a opisuje cechy jakimi charakteryzuje się „bojaźń Pańska” – φόβος κυρίου. To „chwała” – δόξα i „chluba” – καύχημα. I one pozostają związane z tą wartością jaką jest „bojaźń Pańska” Natomiast to co dotyczy „bojaźni Pańskiej” a jest wymienione przez Syracha w Syr 1,11b jest powiązane z człowiekiem o czym mowa jest w Syr 1,12b. W zestawieniu wygląda to następująco:

Syr 1,11b	καὶ εὐφροσύνη	Syr 1,12b	καὶ δώσει εὐφροσύνην
	(„wesele”)		(„daje wesele”)
	καὶ στέφανος		καὶ χαρὰν („radość”)
	ἀγαλλιάματος		μακροημέρευσιν
	(„korona radosnego uniesienia”)		(„długie życie”).

³ St. Potocki, *Mądrość uczonego w Piśmie, (Wprowadzenie w myśl i wezwanie Ksiąg Biblijnych 6)*, Warszawa 1999, s. 177–181.

Syrach uczy o wartości, którą określa pojęciem – φόβος κυρίου „bojaźń Pańska” Jest to wartość, której przysługują „chwała” i „chluba”, a więc cechy, które związane są tylko z Bogiem. Ale Syrach mówi także, że „bojaźń Pańska” może być związana z człowiekiem i dlatego ma takie cechy, które będą widoczne w życiu ludzkim, ponieważ z jednej strony φόβος κυρίου:

„zadowala serce” (Syr 1,11),

czyli może być obecna w ludzkim sercu i przynieść mu zadowolenie. Z drugiej strony „bojaźń Pańska” może przynieść takie wartości, które będą widoczne także w życiu człowieka:

„daje wesele, radość i długie życie” (Syr 1,12).

Potrzeba tylko aby człowiek na wartość „bojaźni Pańskiej” otworzył się, a zacznie ona przynosić owoce w jego życiu.

3. Człowiek „bojący się Pana” – τῷ φοβουμένῳ τὸν κύριον

W Syr 1,13 mowa jest o takim człowieku, który odkrył wartość jaką jest „bojaźń Pańska” - φόβος κυρίου. Zostaje on nazwany przez Syracha - „bojący się Pana” τῷ φοβουμένῳ τὸν κύριον:

„Temu, kto się Pana boi (τῷ φοβουμένῳ τὸν κύριον), dobrze będzie na końcu, w dniu swej śmierci będzie błogosławiony” (Syr 1,13).

Takiego człowieka czeka wielka nagroda w momencie śmierci: „będzie błogosławiony” (Syr 1,13).

4. „Bojaźń Pana” – φοβείσθαι τὸν κύριον

Człowiek, który odkrywa wartość jaką jest „Bojaźń Pańska” – φόβος κυρίου (Syr 1,11.12) określony zostaje przez Syracha jako - τῷ φοβουμένῳ τὸν κύριον „bojący się Pana” (Syr 1,13). Za taką postawę spotyka go nagroda:

„w dniu swej śmierci będzie błogosławiony” (Syr 1,13).

Ale nie tylko. Stanie się także człowiek φοβείσθαι τὸν κύριον (Syr 1,14). Otrzyma przymiot, który można nazwać „bojaźnią Pana” Temu przymiotowi człowieka Syrach poświęca wiele uwagi. Najpierw stwierdza, że jego posiadanie tego jest początkiem mądrości:

„Początkiem mądrości jest bojaźń Pana (φοβείσθαι τὸν κύριον) (Syr 1,14).

Następnie Syrach uczy, że jeżeli ktoś pozostanie wierny, to doświadcza prawdy, która mówi, że przymiot jakim jest „bojaźń Pana” istnieje z człowiekiem już od łona matki:

„i dla tych, którzy są wierni, wraz z nimi została stworzona w łonie matki” (Syr 1,14),

i to przy jej pomocy człowiek może osiągnąć pełnię mądrości:

„Pełnia mądrości to bać się Pana (φοβείσθαι τὸν κύριον) (Syr 1,16).

Syrach odkrywa więc przed człowiekiem prawdę, która mówi o tym, że posiadanie mądrości zależy od tego, czy człowiek trwa przy wartości, która określana jest jako „bojaźń Pana” – φοβείσθαι τὸν κύριον. I jeżeli ktoś osiągnie pełnię mądrości, ponieważ będzie niósł w sobie wartość jaką jest „bojaźń Pana”, to wówczas w jego życiu ukażą się błogosławione skutki takiej postawy. Pan w nagrodę za taką postawę:

„ upoi ich owocami swoimi.

cały ich dom napelni pożądanymi dobrami,
a spichlerze swymi płodami” (Syr 1, 16.17).

5. „Bojaźń Pańska”– φόβος κυρίου

W Syr 1,18 mowa jest o tym, że:

„Korona mądrości – bojaźń Pańska (φόβος κυρίου),
dająca pokój i czerstwe zdrowie” (Syr 1,18).

Tym stwierdzeniem Syrach uczy jak wielką wartością jest „bojaźń Pańska” To nią jest ukoronowana mądrość. To ona przynosi takie wartości w życie człowieka, jak pokój i dobre zdrowie. Jeżeli zestawimy Syr 1,18a z Syr 1,11:

Syr 1,18 a:

„Korona mądrości - bojaźń Pańska (φόβος κυρίου)”

Syr 1,11

„Bojaźń Pańska (φόβος κυρίου) to chwała i chluba,
wesele i korona radosnego uniesienia”

to zauważymy, jak Syrach uzupełnia myśl na temat „bojaźni Pańskiej” Z Syr 1,18 wiemy, że jest ona koroną mądrości, a z Syr 1,11 wiemy, że ta korona jest koroną „radosnego uniesienia” oraz, że jest chwałą i chlubą oraz weselem.

Podobnie uzupełnia Syrach myśl o φόβος κυρίου - „bojaźni Pańskiej” w zestawieniu Syr 1,18b i Syr 1,12:

Syr 1,18b:

„dająca pokój i czerstwe zdrowie”

Syr 1,12

„Bojaźń Pańska (φόβος κυρίου) zadawała serca,
daje wesele, radość i długie życie”

Z powyższego zestawienia wynika, iż „bojaźń Pańska” może mieć wpływ na życie człowieka. Potrafi zadowolić ludzkie serce, przynieść pokój, a z tego wynika i czerstwe zdrowie i radość i długie życie. Dlaczego tak jest, że „Korona mądrości – bojaźń Pańska” (Syr 1,18), wartość związana z Bogiem, może spełnić tak wielką rolę w życiu człowieka? Mówi nam Syrach w Syr 1,19:

„A Pan ją przejrzał, policzył.

Wiedzę i poznanie rozumu jak deszcz wylał,

i wywyższył chwałę tych co ją posiadają” (Syr 1,19).

Odkrywa przed nami w tym stwierdzeniu prawdę o tym, że Bóg, tą wartością, jaką jest „bojaźń Pańska” – φόβος κυρίου, a która jest związana z mądrością. I jest jej koroną (Syr 1,18), a poza tym daje pokój i czerstwe zdrowie (Syr 1,18). Syrach mówi nam w Syr 1,19, że tą wartością, która jest z jednej strony chwałą i chlubą weselem i koroną radosnego uniesienia (Syr 1,11), a z drugiej strony zadawała ludzkie serce, daje wesele, radość i długie życie (Syr 1,12). Syrach mówi, że Bóg nią pragnie dzielić się z człowiekiem. I kiedy człowiek ją przyjmie – wywyższa chwałę, tych co ją posiadają (Syr 1,19).

Prowadzi nas w ten sposób Syrach od korony mądrości, którą jest φόβος κυρίου „bojaźń Pańska”) (Syr 1,11.12.18) do korzenia mądrości, którym jest – φόβος κυρίου „bojaźń Pańska” ale obecna w człowieku jako φοβείσθαι τὸν κύριον – „bojaźń Pana” (Syr 1,20).

W ten sposób, to co jest chwałą, chlubą i koroną mądrości jako φόβος κυρίου – „bojaźń Pańska” w Syr 1,11.12.18, staje się ponieważ taka jest wola Boga, staje się czymś co posiada człowiek (Syr 1,19). W ten sposób jest już nie tylko koroną mądrości, lecz czymś co Syrach nazywa φοβείσθαι τὸν κύριον – „bojaźń Pana”, a co Syrach teraz określa jako:

„Korzeń mądrości to bojaźń Pana (φοβείσθαι τὸν κύριον)” (Syr 1,19).

I tak jak φόβος κυρίου „bojaźń Pańska” – jako korona mądrości związana jest z czerstwym zdrowiem i długim życiem (Syr 1,12.18). Tak w Syr 1,20 ta „bojaźń Pańska” posiadana przez człowieka i określona teraz jako „bojaźń Pana” – φοβείσθαι τὸν κύριον, jawi się już nie jako korona mądrości, ale jej korzeń i przynosi to, co było związane z φόβος κυρίου (Syr 1,12) – długie życie, ale dla kogoś, kto jest φοβείσθαι τὸν κύριον, czyli związał siebie z wartością jaką jest φόβος κυρίου (Syr 1,19):

„Korzeń mądrości to bać się Pana (φοβείσθαι τὸν κύριον),

a gałęzie jej to długie życie” (Syr 1,20).

Jak widzimy w Syr 1,1-20 Syrach wprowadza trzy formy pochodzące od φόβος, które można opisać następująco:

1. φόβος κυρίου – „bojaźń Pańska”, i jest to wartość związana z Panem,
2. τῷ φοβουμένῳ τὸν κύριον – „bojący się Pana”, jest to odpowiedź człowieka na φόβος κυρίου ,
3. φοβείσθαι τὸν κύριον – „bojaźń Pana”, cecha człowieka, który jest τῷ φοβουμένῳ τὸν κύριον.

6. Nauka o φόβος κυρίου (bojaźni Pańskiej) w Syr 1,22-30

6.1. Jak dojść do „bojaźni Pańskiej” (φόβος κυρίου) (Syr 1,25-27)?

„Albowiem mądrość i wykształcenie to bojaźń Pańska (φόβος κυρίου) a w wierności i łagodności ma On upodobanie” (Syr 1,27).

Aby zrozumieć tę wypowiedź Księgi Syracha, w której łączy on mądrość (σοφία) oraz wykształcenie (παιδεία) z „bojaźnią Pańską” – φόβος κυρίου, należy sięgnąć do najbliższego kontekstu:

„W skarbcach mądrości są przypowieści wiedzy ” (Syr 1,25).

Zestawmy to stwierdzenie z Syr 1,26, gdzie Syrach mówi:

„Jeżeli pożądasz mądrości chowaj przykazania,
a Pan cię nią obdarzy”

Cóż wynika z tego zestawienia? Najpierw prawda, że wiedza jest wartością ukrytą. Jest jak drogocenna rzecz, którą trzyma się zamkniętą w skarbcu mądrości (Syr 1,25). Kluczem do „przypowieści wiedzy” ukrytych w skarbcach mądrości jest pożądanie samej mądrości przez zachowanie przykazań (Syr 1,26). I jeżeli ktoś zachowa przykazania, to Pan obdarzy go mądrością, która jest związana z Panem, czyli w tym wypadku z „bojaźnią Pańską” (Syr 1,27). I w ten sposób będzie mógł w skarbcu mądrości i wykształcenia znaleźć przypowieści wiedzy (Syr 1,25).

Zestawmy w sposób schematyczny drogę jaką ma przejść człowiek aby osiągnąć „przypowieści wiedzy”:

„przypowieści wiedzy w skarbcach mądrości” Syr 1,25

zachowanie przykazań – znak pożądania mądrości

za co Pan obdarza mądrością (Syr 1,26),

w ten sposób człowiek jest także przy jej skarbcach,

gdzie odkrywa wartości związane z Panem jakimi są

mądrość, wykształcenie powiązane z bojaźnią Pańską (Syr 1,27),

a to prowadzi do

„przypowieści wiedzy”

Syrach łączy więc φόβος κυρίου – „bojaźń Pańską” z mądrością, która prowadzi człowieka do „przypowieści wiedzy” Aby jednak to osiągnąć trzeba zachować przykazania. Wiąże w ten sposób Syrach wartość jaką jest „bojaźń Pańska” z zachowaniem przykazań przez człowieka. To zachowanie przykazań jest warunkiem otrzymania mądrości, która jest związana z „bojaźnią Pańską” (Syr 1,27). A przez to i odkrycia i samej bojaźni Pańskiej.

6.2. Jak osiągnąć wykształcenie (παιδεία)?

W Syr 1,28, mowa jest o tym jak osiągnąć wykształcenie (παιδεία), które jest drugim elementem obok mądrości niezbędnym do osiągnięcia „przypowieści wiedzy”:

„Bądź posłuszny bojaźni Pana (φόβω κυρίου) ...”

I zaraz określone jest co to znaczy:

„i nie przystępuj do niego z sercem dwoistym.

Nie bądź obłudnikiem wobec ludzi

I zwróć uwagę na swoje wargi!

Nie wywyższaj siebie, abyś nie upadł

I nie sprowadził hańby na swoją duszę.

Pan odkryje wszystkie twe tajniki

i pośród zgromadzenia cię poniży,

dlatego, że nie zbliżyłeś się do bojaźni Pańskiej (φόβω κυρίου),

a serce twe pełne jest zdrady” (Syr 1,28-30).

Tak jak w Syr 1,25-26 Syrach uczył jak przez zachowanie przykazań dojść do mądrości, która jest związana z „bojaźnią Pańską” (Syr 1,27), tak teraz w Syr 1,28-30 uczy jak osiągnąć wykształcenie – παιδεία, która też jest związane z „bojaźnią Pańską” (Syr 1,27).

Człowiek powinien korzystać z tego, iż przy pomocy przykazań osiągnął mądrość, która doprowadziła go do „bojaźni Pańskiej” (Syr 1,25-26). Teraz trzeba być posłusznym „bojaźni Pańskiej”, skoro o jej istnieniu już jest wiadomo. Człowiek, który tak chce postępować otrzymuje od Syracha rady, które mówią mu co ma czynić (Syr 1,28-30), aby nie zmarnować tego co się już osiągnęło (Syr 1,25-26). Nie można być dwoistego serca i to zarówno wobec Boga jak i ludzi. Nie można siebie wywyższać, pamiętając, że przed Panem nie ma nic zakrytego. Bo jeżeli ktoś będzie postępował inaczej – trzeba liczyć się z tym, że będzie to znakiem, że postępuje niekonsekwentnie i nie zbliża się do „bojaźni Pańskiej” (Syr 1,30). Wie co prawda, że jest „bojaźń Pańska”, bo doszedł do niej zachowując przykazania i osiągając mądrość (Syr 1,25-27). Wie, że powinien być posłuszny „bojaźni Pańskiej” (Syr 1,28). Zachowuje się jednak niewłaściwie, tak, że może być osądzony przez Pana, jako ten, kto nie zbliżył się do wartości, o której wiedział, że jest, a którą Syrach nazywa jak już wiemy φόβος κυρίου - „bojaźń Pańska” (Syr 1,30). Za taką niewłaściwą postawę:

„Pan odkryje wszystkie twe tajniki

i pośród zgromadzenia cię poniży,

dlatego, że nie zbliżyłeś się do bojaźni Pańskiej (φόβω κυρίου),

a serce twe pełne jest zdrady” (Syr 1,30)

Schemat Syr 1,25-30

1. skarbcze mądrości	Syr 1,25
zachowanie przykazań, odkrycie mądrości i związanej z nią	Syr 1,26
2. „bojaźni Pańskiej”	Syr 1,27
posłuszeństwo tej wartości	Syr 1,28
3. czego znakiem jest zachowanie /παιδεία/ przykazań wobec Boga i bliźniego	Syr 1,28.29.30
4. bo jak nie to będzie to znak, że ktoś nie zbliżył się do „bojaźni Pańskiej” choć wiedział o jej istnieniu	Syr 1,30

7. Nauka o οἱ φοβούμενοι τὸν κύριον - „bojących się Pana” (Syr 2,7.8.9.15.16.17)

W Syrach 1,13 człowiek, który odkrywa φόβος κυρίου – „bojaźń Pańską” zostaje nazwany τῶ φοβουμένῳ τὸν κύριον, czyli „bojący się Pana” Za taką postawę otrzymuje obietnicę, która mówi o tym, że „w dniu swej śmierci będzie błogosławiony” (Syr 1,13). Naukę o ludziach „bojących się Pana” Syrach kontynuuje w Syr 2,1-17. W tym krótkim tekście aż sześciokrotnie używa pojęcia οἱ φοβούμενοι κύριον (Syr 2,8.9.15.16.17) a jeden raz z dodatkiem των: οἱ φῶ βούμενοι τὸν κύριον (Syr 2,7). Syrach zwraca się do tych, którzy żyją wartością jaką jest – „bojaźń Pańska” i należą do „bojących się Pana”

„Którzy boicie się Pana (οἱ φοβούμενοι τὸν κύριον), oczekujcie Jego zmiłowania,

nie zbaczajcie z drogi, abyście nie upadli.

Którzy boicie się Pana (οἱ φοβούμενοι κύριον), zawierzcie Mu,

A nie przepadnie wasza zapłata.

Którzy boicie się Pana (οἱ φοβούμενοι κύριον), spodziewajcie się dobra,
Wiecznego wesela i zmiłowania!

Którzy się Pana boją (οἱ φοβούμενοι κύριον) będą posłuszni Jego słowom,
A miłujący Go pójda Jego drogami.

Którzy się Pana boją (οἱ φοβούμενοι κύριον) będą szukać Jego upodobania,
A miłujący Go w Prawie znajdą nasycenie.

Którzy się Pana boją (οἱ φοβούμενοι κύριον), przygotują swe serca, a przed obliczem Jego unią swe dusze” (Syr 2,7.8.9.15.16.17).

W przytoczonym tekście, w którym Syrach zwraca się do „bojących się Pana”, mowa jest najpierw o tym co należy uczynić, aby od tej postawy nie odejść. Otóż należy oczekiwać zmiłowania Pana, nie zbaczać z Jego drogi, aby nie upaść (Syr 2,7). Należy Panu zawierzyć i spodziewać się zapłaty (Syr 2,8), wiecznego wesela i zmiłowania (Syr 2,9).

W Syr 2,15.16.17. mowa jest z kolei o tym, co stanie się z człowiekiem, który jest „bojącym się Pana” i utwierdził się w tej postawie, ponieważ zastosował się do rad Syracha: Zawierzył Panu i nie zboczył z drogi i czekał na zapłatę, która nigdy nie przepadnie (Syr 2,7.8.9). Otóż taki człowiek będzie posłusznym słowom Pana (Syr 2,15), będzie szukał Jego upodobania (Syr 2,16). A ostatecznie będzie umiał przygotować swe serce i przed obliczem Pana, będzie umiał unżyć swoją duszę (Syr 2,17). A taka postawa uniżenia się przed Panem przyniesie konkretny skutek. Człowiek „bojący się Pana” (τῷ φοβουμένῳ τὸν κύριον) znajdzie się w rękach Pana, a to zdaniem Syracha jest lepsze niż być w rękach ludzi. Dlatego Syrach mówi:

„Wpadnijmy raczej w ręce Pana niż w ręce ludzi:
jaka jest bowiem Jego wielkość takie też i Jego miłosierdzie” (Syr 2,18).

Tę piękną myślą Syrach doprowadza nas do punktu wyjścia. Pamiętamy, że to człowiek, który nie umie miłować Boga, zostaje pozbawiony daru mądrości (Syr 1,2.3.10). Syrach proponuje więc człowiekowi drogę powrotu do Boga:

„Wpadnijmy raczej w ręce Pana niż w ręce ludzi” (Syr 2,18),
bo człowiek w rękach Pana, „bojący się Pana”, doświadczy nie tylko prawdy o wielkości Boga ale także i Jego miłosierdzia, które pomoże człowiekowi Boga miłować, a wtedy Bóg konsekwentnie obdarzy mądrością, bo przecież Syrach mówi:

„a tych co Go miłują,
hojnie nią wyposażył” (Syr 1,10).

Nauka o „bojaźni Pańskiej” - φόβος κυρίου w Syr 1-2

Analizując pojęcie o φόβος które występuje w Syr 1-2 można zauważyć pewną myśl, która przewija się w rozważanym tekście:

Jest Bóg (Pan), od którego pochodzi cała mądrość obecna z Nim na wieki (Syr 1,1),

Pan stworzył mądrość (Syr 1,9) przed wszystkim (Syr 1,4), przejrzał ją (Syr 1,9), wylał na wszystkie swe dzieła (Syr 1,9) i stworzenia według swego daru (Syr 1,10), wyposażył nią hojnie tych, którzy Go miłują (Syr 1,10).

Człowiek, pomimo tego, iż Pan obdarowuje mądrością, staje bezradny wobec rzeczywistości (Syr 1,2.3), zachowuje się tak, jakby nie korzystał z daru mądrości.

Dzieje się tak, ponieważ Pan wyposaża mądrością tych, którzy Go miłują.

Wobec tego, to brak miłości do Boga jest przyczyną braku mądrości u człowieka.

Ponieważ tak jest:

Pan objawia się jako siedzący na tronie i „przejmujący bojaźnią” – φοβερὸς σφόδρα (Syr 1,8), czyli jako ten, któremu można przypisać wartość określaną jako „bojaźń Pańska” – φόβος κυρίου (chwała, chluba, wesele, korona radości, korona mądrości dająca pokój i czerstwe zdrowie) (Syr 1,11.12.18).

Człowiek odkrywa tę wartość i może stać się „bojącym się Pana” – τῷ φόβουμένῳ τὸν κύριον (ta postawa przynosi błogosławieństwo w dniu śmierci) (Syr 1,13) a przez to nabędzie wewnętrzne usposobienie, które nazwane jest „bojaźń Pana” – φοβείσθαι τὸν κύριον, a ona jest początkiem mądrości (Syr 1,14), jej pełnią (Syr 1,16) i jej korzeniem (Syr 1,20). Owocem takiego usposobienia jest długie życie (Syr 1,20), w czasie którego zdobędzie mądrość i wykształcenie, a także związaną z tymi wartościami „bojaźń Pańską” (Syr 1,27).

To sprawi, że będzie „bojącym się Pana” (Syr 2,7.8.9.15.16.17).

Dzięki temu znajdzie się w rękach Pana, który okaże miłosierdzie (Syr 1,18), pomoże człowiekowi siebie miłować, a wówczas zostanie w nagrodę człowiek obdarowany mądrością (Syr 1,8).